

STRATEGIE ŘEŠENÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI

Charakteristika školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je z hlediska pedagogicko-psychologického a socio-pedagogického chápána jako selhávání nezletilého v podmínkách školního edukačního programu nejen špatným prospěchem, ale také vytvářením negativních psychických postojů a emočních stavů ve vztahu k vlastnímu učení, ke vzdělávání, k učitelům a obecně ke škole. Nejedná se pouze o špatný prospěch, ale rovněž o vytváření negativních psychických postojů a emočních stavů k vlastnímu učení, vzdělávání, učitelům a škole obecně. Bývá důsledkem nevyváženosti ve vývoji osobnosti žáků, v jejich výkonnosti, motivaci, volných vlastnostech a v neposlední řadě také v rodinném prostředí. Nespěch je téměř vždy způsoben souborem mnoha příčin, které je třeba včas rozkrýt a přijmout účinná opatření směřujících k nápravě. Podpora školního úspěchu vychází zejména z atmosféry školy, ve které je podporováno učení každého žáka, tedy dobrými mezilidskými vztahy jak mezi žáky, tak mezi žáky a pedagogy.

Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění a jejím cílem je vyhledávání potenciálně neúspěšných žáků a vytváření podmínek ke zlepšení jejich školní úspěšnosti.

Faktory školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je vymezena řadou faktorů, především osobností a zdravotním stavem nezletilého, dále rodinným a mimoškolním prostředím a výchovně vzdělávacím procesem ve škole. Při řešení školní neúspěšnosti je nezbytná spolupráce školy, dalších odborníků, rodiny a samotného žáka. Podpora rodiny je v tomto procesu nenahraditelná i s ohledem na volbu budoucího povolání a budoucí život. Jedná se o tyto faktory:

- osobnost žáka – snížené kognitivní schopnosti, specifické poruchy učení, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká odolnost vůči zátěži,
- poruchy chování, PAS,
- zdravotní problémy žáka – dlouhodobá absence,
- vysoká absence,
- změna ŠVP v důsledku přestěhování, přechodu na jinou školu,
- nepodnětné rodinné prostředí, střídavá péče,
- rodinné prostředí s nezájmem o školu a školní dění, nezájem rodičů o spolupráci se školou,
- nadměrné ochranné rodinné prostředí,
- žák ohrožen sociálně nežádoucími jevy (zhoršená rodinná situace, šikana, domácí násilí, problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole, ve třídě, ve vztahu s učitelem), ohrožení sociálně patologickými jevy,
- žák s odlišným mateřským jazykem.

Předcházení školní neúspěšnosti

- klást na dítě přiměřené nároky,
- dbát na jeho pravidelnou docházku do školy, důsledně kontrolovat splnění zadaných úkolů,
- zdůrazňovat jeho pozitivní stránky,
- oceňovat jeho jedinečnost,
- umožňovat žákům vyslovovat vlastní názory,
- podporovat aktivitu žáků, dát mu příležitost zažít úspěch,
- motivovat žáky, rozebírat s ním jeho úspěchy,
- vyhýbat se negativnímu srovnávání,
- věnovat pozornost rodinnému zázemí žáka,
- vytvářet bezpečné klima třídy a celé školy.

Pravidla pro řešení školní neúspěšnosti

1. Včasné podchycení žákových obtíží jednotlivými vyučujícími.
2. Okamžité řešení žákových obtíží – změna výukových metod a postupů, diferenciací učiva, navázání vztahu se žákem, hledání společného řešení vzniklých obtíží.
3. Učitel konkrétního předmětu, kde žák selhává, informuje třídního učitele a společně situaci řeší.
4. Třídní učitel informuje zákonné zástupce o vzniklé situaci a o postupu řešení. ZZ se aktivně zapojuje do řešení a do spolupráce se školou.
5. Při neefektivitě uskutečněných opatření se učitelé obrátí na výchovného poradce příslušného stupně a ten je metodicky povede.

Je uplatňován třístupňový model péče (*vychází z vyhlášky č. 27/2016 Sb., v pozdějším znění*):

1. STUPEŇ – Individuální pomoc vyučujícího v rámci běžné výuky

Jde o první a nejpřirozenější reakci na obtíže žáka. Vyučující sám:

- upraví výukové metody a tempo výuky,
- diferencuje učivo a domácí přípravu,
- navýší frekvenci zpětné vazby a pozitivního hodnocení,
- informuje třídního učitele, který situaci koordinuje a komunikuje s rodiči.

Pokud tato opatření nevedou ke zlepšení, přechází se na druhý stupeň.

2. STUPEŇ – Zapojení školního poradenského pracoviště (ŠPP)

Do péče vstupuje výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog nebo speciální pedagog:

- *provádí se podrobnější diagnostika příčin obtíží žáka,*
- *je sestaven plán pedagogické podpory (PLPP),*
- *výchovný poradce metodicky vede třídního učitele a vyučující,*
- *probíhají konzultace s rodiči,*
- *je sledována a vyhodnocována účinnost přijatých opatření.*

Pokud ani tato opatření nestačí, přechází se na třetí stupeň.

3. STUPEŇ – Zapojení školského poradenského zařízení (PPP/ SPC/SVP)

Žák je doporučen k odbornému vyšetření mimo školu:

- ***Pedagogicko-psychologická poradna (PPP), speciálně pedagogické centrum (SPC) nebo středisko výchovné péče (SVP) provede komplexní vyšetření.***
- ***SVP se zapojuje zejména v případech rozvinutého rizikového chování, agresivity či závažných výchovných problémů, které přesahují možnosti školy,***
- ***Na základě doporučení ŠPZ jsou stanovena podpůrná opatření, v případě SVP jde často o metodickou pomoc škole, ambulantní či pobytové programy pro žáka,***
- ***Žák se může stát žákem se speciálními vzdělávacími potřebami a může mu být vypracován individuální vzdělávací plán (IVP),***
- ***Škola úzce spolupracuje s odborníky ze zařízení a realizuje navržená opatření v praxi.***

Klíčovým principem modelu je, že každý stupeň musí být skutečně realizován a vyhodnocen před přechodem na stupeň vyšší.

Základem účinného řešení školní neúspěšnosti je správné rozpoznání příčin.

Vedení školy vyhodnocuje, zda ke zvýšené neúspěšnosti nedochází jen u některých vyučovacích předmětů, nebo jen u některých vyučujících. Na toto téma případně zaměřuje svoji kontrolní a hospitační činnost, zajišťuje zpětnou vazbu od rodičů žáků (evaluační dotazníky).

Na základě této diagnostiky se stanoví možná opatření:

- **zvýšená motivace žáka k učení – důraz na pozitivní hodnocení, stanovení přiměřeného rozsahu učiva, podpůrné pomůcky (přehledy), využití pomoci spolužáků, podpůrné aktivity – oznamování termínů písemných prací a zkoušení, slovní hodnocení,**
- **zajišťování vhodných pomůcek vzhledem k odlišným stylům učení (preferenze vizuálního, nebo audio vnímání),**

- žáci jsou seznamováni s možnými styly učení a učí se vědomě používat styl pro ně nejvýhodnější,
- individuální konzultace, doučování, kompenzace nedostatků pomocí speciálně pedagogických postupů (PLPP, spolupráce s PPP, SPC),
- pomoc při začleňování žáka do třídního kolektivu,
- stanovení přiměřeného rozsahu učiva,
- práce zadaná pro domácí přípravu odpovídá žakovým vzdělávacím možnostem,
- sestavení plánu pedagogické podpory,
- zvýšená práce pedagogů s kolektivem třídy, náprava narušeného klimatu třídy,
- vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,
- včasné informování rodičů o mimořádném zhoršení prospěchu žáka, tak, aby se zvýšenou péčí mohlo zabránit zhoršení souhrnné klasifikace žáka na konci každého pololetí,
- u žáků, jejichž neúspěšnost souvisí spíše se sociálním znevýhodněním, konzultovat situaci s OSPOD.

Škola průběžně vyhodnocuje úspěšnost těchto opatření, dlouhodobě sleduje žáky s riziky neúspěšnosti, poskytuje jim pomoc k jejímu překonání, zohledňuje vnější prostředí ovlivňující výsledky žáků, přijímá případná opatření k zamezení rizikového chování.

Na jednání pedagogických rad, předmětových komisí a metodických sdružení je vyhodnocována situace vzdělávání žáků ohrožených školní neúspěšností.

Škola si v prevenci stanovuje dlouhodobé cíle:

- vytváření kvalitního prostředí ve třídách a škole,
- trvalé sledování a vyhodnocování této problematiky, poskytování informací o úspěšných i neúspěšných řešeních,
- v rámci DVPP rozvíjet klíčové dovednosti pedagogů pro tuto oblast,
- je poskytována nabídka pomoci pro žáky, kteří potřebují řešit subjektivně náročné životní situace,
- školní poradenské pracoviště vytváří a aktualizuje strategii prevence školní neúspěšnosti, seznamuje s ní pedagogy školy a vyhodnocuje její účinnost.